

Arredamento, Sayı: 107, Ekim 1998, ss. 120-123.

Paolo Colombo ile Söyleşi

6. Uluslararası İstanbul Bienali'nin küratörü Paolo Colombo bir İtalyan. İsviçre'nin Cenevre kentindeki Günümüz Sanatı Merkezi'ni yönetiyor. Bu kurum çağdaş sanatın müdavim ve profesyonellerinin ilgiyle izlediği önde gelen odaklardan biri. Kuruma yönelik ilgi, Colombo'nun sürdürdüğü programdan ötürü. Colombo ince duyarlılıkları olduğu kadar, düşünce alanına da egemen bir sanat insanı. Vasıf Kortun'un küratörle Haziran 1998'de yaptığı söyleşiyi sunuyoruz.

Vasıf Kortun: Paolo, ben seni daha çok kişisel sergilerle uğraşan bir küratör olarak biliyordum

Paolo Colombo: Eğitimim edebiyat alanındaydı, bir süre de sanatçı olarak çalıştım. Çeşitli büyük sergilerde de düzenleyici olarak bulundum. Benim için önemli bir faktör bir eserin okunabilir olması. Yani, bir sanat eserinin bir grup sergisindeki diğer eserler arasında bir uzlaşma içinde anlaşılması değil, kontrast ve ayrışma ifade etmesi. Kalabalık sergiler, uzlaşmaya ve işlerin sadece belli anlamlarıyla örtüşmelerine yer veriyor. Bu arada, eserin tekilliğine de önem verilmiyor. Bir işin hissettirdiği, mesela melankoli ya da iklimsellik gözden kaçırılabilir. Ayrıca, sanatçıyla bire bir, hele hele üretim seviyesinde çalışmak çok heyecan verici. Üstelik kâr amacı gütmeyen bir kurumda olmak gibi bir şansınız varsa pazar

mekanizmasından da bir nebze kopabilirsiniz. Tabii başka değişkenler de söz konusu, ama bire bir çalışmanın tadı ve yeri çok farklı

VK: Peki bu mantığı, yeni işler üretilmesini hedefleyerek bienale uygulayacak mısınız?

PC: Mutlaka. Bienalin özelliği ve olası mekânlarının kullanım biçimi buna fırsat veriyor.

VK: Türkiye'deki izleyicinin işleri kavramasını kolaylaştırmak için nasıl stratejiler uygulayacaksınız?

PC: Önemli işler, önemli sanatçıların işleri çoğul anlamlı ve çoğul okumaya fırsat veriyor, özellikle izleyiciye bağlı olarak. Sergiye katılacak olan sanatçıların işlerinin de farklı okumalara fırsat vermesi katılacak farklı izleyicilerle çalışma tecrübesi de olacak.

VK: Bilgilendirmeye önem veriyorum, çünkü geçmiş bienallerde pedagoji çok zayıf kaldı. Sergi mekânda başladığı gibi mekânda bitiyor. Bilgilendirici unsurlar, konuşmalı turlar panolar vs., hiç kullanılmadı. Yani en geleneksel yöntemden en yeni yönteme kadar büyük bir eksiklik söz konusu Bu sorumluluğun alınması artık gerekmiyor mu? Uluslararası düzeyde çok başarılı bienaller oldu, ama buradaki izleyicilere daha çok özen göstermek gerekiyor

PC: Dediğini çok iyi anlıyorum. Şu anda bu metotları araştırmış değiliz, ama böyle bir gerekliliğin farkındayız. Pedagoji konusunda en önemli unsur “deneyim”dir. Bu anlamda çeşitli safhalardan “denenen” işler düşünüyorum Geçmişte de bu konulara önem veren sanatçılarla çalıştım. Ayrıca paneller, konuşmalar da düşünüyoruz. Bu konuda en kritik nokta sadece sanata dönmüş olanlara değil “dönebilecek” olan insanlara da önem vermek. Geleneksel alanlar dışında iletişim yolları arayan sanatçılar da bulmayı düşünüyorum. Yeni bir iş mekân içindeki hazır bir şey olmak zorunda değil, farklı alanlar var

VK: Son yıllarda özellikle ilgini çeken sergiler oldu mu?

PC: Öyle sergiler var ki, zamanı tam anlamıyla ikiye kesiveriyorlar. Örneğin iki yıl önce Basel'de “Aşk Şarkıları” başlıklı, müzik tasvirleri üzerine bir sergi olmuştu. De Chirico'nun Aşkın Gizeminden, Picasso'nun 1920'lerde yaptığı resimlerden tut çeşitli farklı işlere uzanan bir sergiydi. Zaten iki dünyanın izdivacında ayrı bir bilgi çıkıyor ortaya, bu alışlagelmedik değil, ama çok etkili oluyor. Sonra, Hans Ulrich Obrist'in belli sergilerini çok beğeniyorum

VK: İstanbul nerede?

PC: Kesişme noktası, çok özel bir yer. Gelenekselle yeni olan arasında olağanüstü cesur bir bağ kuruyor

VK: Bir yoğunlaşma noktası mı? Yoksa bir bağ noktası mı?

PC: Yoğunlaşmanın yeri. Tarihin yapıldığı ve yapılmaya devam edildiği bir yer. Dört yandan rüzgar esiyor. Kimi zaman bir kuzey şehri gibi geliyor, bu sadece bir his, mantıki bir şey değil yani. Gün ışığı ya da evlerin damları böyle bir his veriyor, sadece Akdeniz değil, indirgenebilir bir alan hiç değil.

VK: Bu yöreyi iyi tanıyor musun?

PC: Avrupa'nın güney tarafını iyi biliyorum. Yunanistan'da 4-5 yıl yaşadım. Buradaki durumu da izlemekteyim. Plastik Sanatlar Derneği'nin genç sanatçılar sergisine gidiyorum. Türkiye edebiyatını okuyorum, Türkçe öğrenmeye başladım amatörce. Dilin şifresini çözmeye gayret ediyorum. Yapıyı anlamak yararlı olacak.

VK: Bienaller hakkındaki fikirlerini öğrenmek isterim.

PC: Hep yapmak istediğim bir şeydi. Tabii ki şu anda taşkın görüntüler dünyası içindeyiz.

Bienal türü sergiler bize saati durdurup bakma fırsatını sağlıyor.

VK: Zaman faktörü gene...

PC: Özellikle 1000 yıl meselesi de olduğu için belki. Mesela Beaubourg zaman konulu sergi hazırlığında. Belli sanatçılar grubu ve sergiler, izleyiciyi düşündüğü kadar zaman fikrini de düşünmekte...

VK: Hangi bienalleri beğendin son zamanlarda?

PC: Documenta. Sadece temel yaklaşım için değil, o yaklaşımı hiç tereddüt etmeden serginin sonuna kadar korumasından dolayı. Ayrıca işler duyarlılıkla ve akıllıca değerlendirilmişti. Örneğin Weegee'nin fotoğraflarının yeniden gözden geçirilmesi gibi. Weegee bilinen bir isim, ama Jeff Wall ve Walker Evans'ın çakıştırılması yeni bir fikir ortaya çıkartıyordu; özellikle dokümantasyon meselesi ile ilgili çözümlemeleri açısından. Çok kuvvetli işler de vardı: Richter'in *Atlas*'ını bir daha görmek, *Dial-a-History*, Rosemarie Trockel ve Carsten Holler'in enstalasyonu, ya da Helio Oitica ve Lygia Clark...

VK: Oitica enstalasyonu müzeselleşmiş bir sunumdu, bu da işe çok aykırıydı bence.

PC: Tamam, ama bu belli sanatçıların yeniden sunumundaki bir problem. Aynı sorun Beuys'da da var. Ben, Oitica'yı yaşarken izlemediğim için farklı bir ulaşımaya sahip değilim. Didaktik ve formelleştirilmiş olabilir, ama görmek çok gerekli. Catherine David'in buna imzasını da koyması da önemli. Bu arada Vito Aconci'nin Documenta Kitaplığını da unutmayalım.

VK: Peki 5. İstanbul Bienali?

PC: Çok beğendim. Pipilotti Rist, Darphane, küratörlük olarak da çok güçlüydü. Günlük hayatı merkeze aldı, kalbime çok yakın bir sergi oldu, aydınlatıcı, duygusal bir deneyimdi, ki bunu birçok sergi için söylemek mümkün değil.

VK: Aya İrini?

PC: Harika bir yer, ama çok sorunsal bir mekân, kullanması zor, mimarisi devasa.

VK: Aya İrini'yle anıtsal şekilde başa çıkmaya çalışıldığında sanatçı zora giriyor.

PC: Tabii, bugün faal olan çoğu genç sanatçı anıtsal boyutlarda düşünmüyor. Anıtsal boyut teknolojik bir boyut, bir de boyutun ideolojik özelliği var. Yani, salt bununla farklılık yaratmak zor.

VK: Genellikle şöyle bir durum oluyor. Sergi açılışı sırasında küratörler, yazarlar ve diğer misafirler şehre geliyor ve açılış sonrası bana müsaade diyorlar. Bu global bir problem. Buralının hayatına ve sanatçılarına dokunamıyorlar. Birkaç konferanstan sonra pek bir şey kalmıyor. Ama yerliler burada, atölyeler gezilmiyor, bir kaynaşma gerçekleşmiyor.

PC: Bu sorunu düşünmek zorundayız. Bu tarz faaliyetler üniversiteler ile başka kurumlarla ortaklaşa yapılması gereken şeyler. Sorumlulukların yayılması gerekmekte. Yani bizim hem sergiyi hem de bir eğitim programını yapabilecek bir durum ve donanımımız yok. Ama bunu yapabilecek kurumlar var burada. Biliyorum, senin ABD’de geldiğin kurum eğitime çok önem veriyordu, küratörlük araştırması yapan bir kurumdan geliyorsun, taleplerinde buna duyarlısın. Buradaki sanatçılarla dışarıdan gelenler arasında seviyeli bir iletişimin temelini hazırlamamız lazım. Ayrıca bienal sırasında başka sergilerin olması da gerekiyor ki, gelenler durumu değerlendirecek farklı koşullara sahip olsunlar. Bunlara yabancı sanatçılar da dahil.

VK: Ben bienali öncelikle buradaki insanlar için düşünüyorum. Bienal aynı zamanda mükemmel bir eğitsel araç olabilir. İstanbul’da çok güzel sergiler oldu, ama bunu ifade edecek eğitsel donanıma sahip olamadık.

PC: Bizim Geneva’daki eğitim programımızı kurmamız tam dört yıl aldı, hatta binayı kurmaktan çok daha fazla zaman ve emek aldı, bunu şehrin halk eğitim programlarıyla birlikte gerçekleştirdik. Bir pedagoji uzmanının liderliğinde, okullardan saptanan ve çoğu sanat hocası olmayan eğitmenlerle başladık, hocalar da diğer hocaları hazırladı. Artık gündelik kurslarımız ve programlarımız var. Meselenin özü şudur: iyi bir sanatçı, iyi bir sanat eseri için iyi bir izleyici gerekir. İyi bir izleyici olmadan iyi bir sanat eserini düşünemiyorum. Peki sen ne yapardın?

VK: Öncelikle bekçileri eğiterek başladım. Panolar gibi klasik yöntemleri, referans kitapçıklarını kullanır, turlar düzenledim. Önemli olan serginin sorumluluğunu almak ve

ardından bu sorumluluğu yaymak. Bununla da izleyicilerin beklentileri yükselecek.

Türkiye'deki kritik nokta bu. Bugün resmin durumu hakkında ne düşünüyorsun?

PC: Harika. Bienalde muhakkak resim olacak.

VK: Bienal isimleri sormak istemiyorum, ama biraz daha açalım, resmin bir aciliyeti var gibi şu anda.

PC: Resme dönüş bugün bir anlamda “ekrana” dönüş ve yeni teknolojilerin kullanımı da bununla ilgili, Video, fotoğraf, internet, vb. yoluyla insanlar yeniden görüntü düşünmekteler. Bu kadar basit. Figürasyonun da önemi var. Resim yüklüydü, ağır bir tarihi vardır, geleneksel olarak kadınları düzen dışında bırakmıştı. 1950'lere kadar “macho” bir alandı. Örneğin Laurie Simmons, Barbara Kruger, Cindy Sherman, fotoğrafa döndüler, çünkü yüklü değildi, o anlamda bir tarih de yoktu.

VK: Enstalasyonun tarihinde de bunun farklı ortaya çıkışları var.

PC: Doğru, entelasyonun meselesi, gerçek alanda gerçek bir nesne kurmak. Bu anlamda bugünün meseleleri gerçek alanlar değil, sanal alanlar. Resmin meselesi de gerçeikle değil.

VK: Örnekleyeceğin sanatçılar var mı? Bu bienal sorusu değil.

PC: Yakın tarihte Sue Williams, Christopher Wool gibi sanatçılarla çalıştım.

VK: Eh, bunlar ne zamandır ortada. Wool belki şu anda resimsel önerileri en kuvvetli sanatçı. Peki ya Kerry James Marshall ve Lari Pittman?

PC: İkisine de bayılıyorum. Pittman'la Cenevre'de bir sergi yaptık